

DE

Ma. A. 437

TAENIA HUMANA.

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
QUAM
SENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN
ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE
FRIDERICA GUILIELMA,
PRO SUMMIS
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORIBUS
RITE IMPETRANDIS
DIE XXV. M. IULII A. MDCCCXXXI.
H. L. Q. S.
PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

FRIDERICUS PILTZ,

VRATISLAVIENSIS.

~~~~~

OPPONENTIBUS:

GIELEN, MED. ET CHIR. DD.
LÖWENBERG, MED. ET CHIR. DR.
SCHMELZER, MED. ET CHIR. DR.

BEROLINI, TYPIS JORDANIANIS.

A 28
Piltz - Guil - 64

3. A. J. E.

V I R O

JOSEPHO HOFFMANN,

SORORIO INTIMO MIHIQUE AMICISSIMO,

AC

PATRONO SUMME VENERANDO

HAS

STUDIORUM SUORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

Lecturis S. D.

Lege sancitum est academica, ut summos qui ambeat in medicina et chirurgia honores, dissertationem concinnet: cui obtemperans legi hunc libellum de Taenia, quae hominem infestat, conscripsi. Praetermissis, quae in lucem prodierunt, theoriis multifariis de vermium intestinalium origine, cum lites inde exortas componendi et ob temporis et libelli hujus angustias non mihi detur locus: de Taenia modo eaque humana disserui, historiam ejus naturalem, pathologiam et therapiam evolvens. Inter remedia, quae antiquitus jam contra vermes intestinales in usum trahebantur, fere innumera, ea praesertim memoratu digna existimavi, quae recentiori tempore vi sua Taeniaefuga reliquis omnibus excelluerunt. Quamo-

brem varias variorum auctorum ad expellendam Taeniam methodos licet silentio non praeteriverim, eas tantummodo accuratius exposui, quae nostro aevo et novitate et effectu insigni distinctae, specificorum quasi nomina haud immerito sibi vindicarunt.

Vos quidem, ut mihi nec nova nec fors ubique bona dicenti indulgeatis, nec tironis esse hocce opusculum obliviscamini oro rogoque.

Pars prima.

Historia Taeniae naturalis.

Entozoorum, quae Taeniae nomine insignita, corpus humanum infestant, duae a celeberrimis Helminthologis Ill. Rudolphi¹⁾ et Bremser²⁾ distinguuntur species, quarum altera Taenia lata (Bothriocephalus Bremseri) altera Taenia Solium vocatur, nunquam hucusque in uno eodemque homine simul repertae (casu uno³⁾ excepto).

Utraque refertur ad ordinem Cestoideorum Rudolphi vel Taeniaeformium vermium Zederi, lumbricorum latorum Veterum (ἐλμινθες κλατται aut κηραι aut

---

1) C. A. Rudolphi Entozoorum s. vermium intestinal. historia natur. Voll. III. c. tab. aen. Amstelodami. 1808 — 10. 8.

2) Dr. Bremser über lebende Würmer im lebenden Menschen. Wien 1819. 4.

3) C. A. Rudolphi Physiologie. Bd. 2. Abtheil. 2. S. 239. Anmkg. 2.

ταβιαί, fasciae) germanice: Band-, Nestelwürmer, quorum character est: corpus elongatum, depressum, molle, continuum vel articulatum.

I. Bothriocephalus latus.

Pertinet ad genus *Bothriocephalus* dictum et ab Ill. Rudolphio stabilitum (*βεδρειον* fovea, *κεφαλή* caput) *Rhytis* Zedcri; *Taenia* auctorum; *Bandwurm*, *Grubenkopf*. Cuius hic est character genericus: corpus elongatum, depressum, articulatum; caput subtetragonum, foveis duabus oppositis instructum, inerme aut armatum.

Corpore igitur articulado *Bothriocephalus* cum *Taenia* convenit, sed duabus capitis foveis ab hac discrepat.

Bothriocephalus latus *Bremseri*, *lumbricus Veterum*, *vermis fascialis* aut *cucurbitinus*; *Taenia lata* Linné, *Rudolphi*, *Bloch*, *Götze*; *Taenia lata et grisea* Pallas; *Taenia vulgaris* Gmelin et Joerdens; *Halysis lata et membranacea* Zeder; *Ténia à anneaux courts* ou *à mammelons ombiliceaux* Bonnet; *Ténia à épine*, le *T. large* Cuvier; le *ver plat*; *Taenia inerme humana* Brera.

Apud Germanos aliosque plura et huic et *Taeniae* Solio nomina communia: Germanis audit *Bandwurm*, *Nestelwurm*, *Kettenwurm*; Hollandis *Lindwurm* Danis *Baandorm*, *Baendelorm*; Suecis *Binnike-Mask*; Anglis *The tape-worm*, *jointed worm*.

Character specificus: B. capite foveisque marginalibus oblongis; collo subnullo; articulis anticis brevissimis rugaeformibus; insequentibus brevibus subquadratis, latioribus, ultimis longiusculis.

Habitat in hominis intestinis, in Helvetia, Russia, Polonia, Italia frequens, passim in Gallia, rarissime vero in Germania, Hollandia et Anglia occurrens.

Descriptio. Vermis planiusculus, plerumque 10 ad 20 usque pedes longus (Boerhave eundem 300 ulnas longum se vidisse refert) parte latissima aliquot lineas, ad summum testante Rudolphio pollicem integrum latus; coloris albidus, in spiritu vini fusciscentis, unde Pallas *) etiam griseum eum appellaverit. Caput exiguum, oblongum, oblongis instructum foveis marginalibus; collum distincte plerumque ab eo separatum, oculo inermi vix conspicuum, articulis caret. Corporis pars antica tenuissima fere capillaris, articulis latioribus quam oblongis, interdum tamen et latiorum seriem angustior excipit, ultimo articulo semper obtuso. Superficies articularum vel laevis vel transversim striata vel striis in medio longitudinalibus distincta variamque hanc conditionem a vario repetit contractionis vel expansionis ovariorum gradu. Nec facile secedunt articuli singuli, cute quidem continua, etsi saepe interrupta. — In media cuiusvis articuli parte conspiciuntur ovaria, in speciem rosarum aut liliorum circa

---

*) Pallas in d. nordischen Beiträgen.

foramen medium collocata, rufescentia aut fuseescentia; oculis subrotundis turgida saepiusque foraminulo instructa, plus minusve conspicuo (osculo laterali Linné). Foramen medium, quod plerique solitarium adesse eredebant, duplex semper distinxit cel. Rudolphi, alterum nimirum maius papillam continet, raro eminentem, rarius exsertam (lemniseum Rud.) plerumque retractam, alterum exiguum, saepe lentis tantum beneficio conspicuum, saepe fere evanescens. — Motus in B. lato, sive integrum respicias vermem, sive articulos divisos, observantur varii et vivacissimi, inde faciliter explicandi, quod, non obstante fibrarum defectu, fibrillarum tamen et longitudinalium et transversalium strato, articulorum cuti inserta reperiuntur. — Absorptio cutanea, qua substantia cellularis humectatur, certe parvi non facienda, cum et singularem nutritionis rationem exhibeat ipsique curae instituendae utilitatem quandam afferat. — Respirationis organa nulla, tamen respiratio, oxygenii enim quidquam absorberi, experimentis variis a cel. Spallanzani ⁵⁾ institutis abunde elucet. — Nutritionis apparatus et ore caret et canali alimentari. Foveas autem in capite conspicuas, nutrimento recipiendo licet idoneas non putet Zeder, ⁶⁾ Taeniarum tamen osculis maxime analogas, quid? quod acque mutabiles, eodem etiam

---

5) Spallanzani, Memoires sur la respiration.

6) Zeder, Naturgeschichte.

munere fungi persuasissimum habet Rudolphi. Bremser ope osculi, inter utramque foveam conspicui, nutritionem fieri affirmat; Olfers ⁷⁾ vero eandem absorptioni cutaneae ut plurimum tribuendam esse asserit. — Coitus et partus in B. lato eadem qua in T. solio ratione absolvuntur, de quibus infra mihi dicendum erit.

Observ. 1. In cadavere B. latus (Taenia lata) nunquam, testè Rudolphio, repertus est, nisi forte Taenia, quam Erdmann ⁸⁾ in corpore mortuo reperit, in qua tamen ex causa macerationis nimium progressae genus modo perspicui potuerat, huc referenda esset. Nec causa, qua parasita haec in cadavere nondum reperta sit, nos latebit, si vermem hunc in morbis gravioribus vel et lethalibus, aut vivente adhuc aegro aut certe ante ipsius hominis mortem perire jam et dissolvi rite perpenderit.

Observ. 2. Cl. Carlisle ⁹⁾ historiam ab Huntero acceptam tradit, qua Taeniam latam octo saltè annos vixisse edocemur. Sed quamnam aetatem Taenia lata attingere valeat, evictu sane difficile, cum plures saepe simul adsint vermes, frustula frequentius insciis aegris eliminantur, alia in mucum non raro diffluentia dejiciantur, itaque quotnam capita adfuerint

7) Olfers de vegetativis etc. corporibus in corp. anim. treperiund. commentarius. P. I. Berol. 1817.

8) Vide Journal d. pract. Heilkunde, herausg. von Hufeland u. Osann Bd. 64. St. 3. März 1827.

9) Carlisle in Transactions of the Linné Soc. Vol. I.

vel quotnam annos Taeniae tali in casu vixerit, difficillime determinari queat.

II. Taenia Solium.

Alterum Entozoorum, Taeniarum nomine vulgo insignitorum, genus dicitur Taenia Rud. (ἡ ταῖνια fascia, a τᾶω τανῶ, ταινῶ, τεινῶ tendere (Halysis Zeder (ἀλυσίς catena) et hoc distinguitur caractere: corpore elongato, depresso, articulado, capite inermi aut armato, osculis quatuor suctoriis.

Taenia Solium Linné, Rud., Brems. Werner, Gmelin, Carlisle, Joerdens, Olfers, Oken, Taenia cucurbitina Pallas, Bloch, Goetze, Schrank, Halysis Solium Zeder, le Ténia à longs anneaux Cuvier, le Ténia sans épine; Taenia armata umana Brera.

Praeter nomina plura et huic et B. lato communia (vide infra) hic vermis speciatim vocatur in Gallia: le Solitaire, in Germania: Kürbiswurm, langgliederiger Bandwurm.

Char. specificus: T. capite subhemisphaerico, discreto, rostello obtuso, collo antrorsum increcente, articulisque anticis brevissimis, insequentibus subquadratis, reliquis oblongis, omnibus obtusiusculis; foraminibus marginalibus vage alternis.

Habitat in hominis intestinis tenuibus. In Germania, Hollandia, Anglia, Oriente haec fere sola aut potissimum, in Gallia vero cum Taenia altera promiscue occurrit.

Descriptio. Longa plerumque quatuor ad decem pedes, interdum tamen longissima, latitudinis variae, antice vix ultra quartam vel tertiam lineae partem, postice sesquilineam ad tres quatuorve lineas attingentis. Crassities quoque admodum variat, ut Taenia nunc sit tenuissima et plana, nunc carnosae et depressae. Caput exiguum, polymorphum, plerumque hemisphaericum, mox fere truncatum, mox subglobosum; oscula antrorsum posita, orbicularia; rostellum intermedium brevissimum vel retractum vel parum exsertum, ad apicem papilla minima notatum et duplici uncinulorum parvorum et reflexorum corona cinctum.

Collum a capite discretum eoque triplo vel sexies longius, brevissimum tamen. Articulorum series prima colli latitudinem aequans, singulos perbreves exhibet, antice fere rugas transversas sistentes, angulis lateralibus vix exstantibus. Series subsequens articulis componitur sensim majoribus, subquadratis, quorum margines laterales modo crassiusculi, modo acutiores, margo autem posticus ut plurimum crassior, ligamenti speciem refert. Series tandem ultima articulos continet duplo triplove longiores quam latos, marginibus antico et postico rectis, lateralium vero altero acutiusculo imperforato, altero obtuso, in medio papilla hiante instructo. Nulla tamen in his seriebus observatur constantia, articulis mediis scilicet interdum brevissimis et crassissimis aut plurimis nonnunquam duplo latioribus vel etiam tenuibus et elongatis. Foramina

quoque, generatim licet alterna, maxime tamen ordine variant, quin imo opposita Wernero apparuerint (Rud).

Genitalia quod attinet, in *Tacnia Solio* observanda, articuli omnes anticis et minoribus exceptis, ovaria continent, foraminibus marginalibus praedita (osculis marginalibus Linné) unde tubulus oritur transversus brevissimus, mox duos emittens canaliculos, a Wernero¹⁰⁾ detectos optimeque descriptos et delineatos, quos nudis iam oculis sat bene, melius tamen lente armatis conspiceret licet. Quorum alter maior et transversus ad mediam articuli partem flexuosus decurrit et quamvis vera anastomosis non pateat, cum ovarii tamen vasis coire videtur, eiusdem etiam indolis spongiosae, mollioris, alter autem canaliculus tenuior et rectus oblique ad articuli medietatem fertur, priori igitur longior, sacculo autem vel bulla clausa terminatus, durioris omnino qualitatis.

E foraminibus vero articulorum maiorum marginalibus lemnisci exseruntur, qui verosimiliter pro cirro sive organo tam spermatis quam ovulis emittendis destinato habendi sunt eodem iure, quo maior canaliculus flexuosus oviductum, minor et rectus vas spermaticum et sacculus denique eiusdem vesiculam seminales constituere et repraesentare videntur. (Rudolphi).

Coitus. Sexus uterque in eodem individuo coniunctus, quod et hermaphroditum et androgynum esse

---

10) Werner brev. expos. p. 35 et sqq. Tab. II. Fig. 37, 38.

potest. Vel enim articulorum duorum in nodulos contortorum orificia, labiis tumentibus instructa, acutissime sibi admoventur, iisque genitalia mascula, e foraminibus marginalibus prominentia (lemnisei Rud.) immitti videntur, itaque duplex coitus aut eodem tempore aut successive peragitur, quo utriusque etiam ovula vivificantur, quod quidem Carlisle¹¹⁾ merito iam suspicatus est, Rudolphi¹²⁾ autem extra omne dubium collocavit. Interdum tamen et duae Taeniae, si adsunt, fortiter sibi adhaerentes, fere adglutinatae conspiciuntur, manifesto argumento, Taenias invicem etiam coire posse.

Partus ipse memoratu dignus, etenim, anticis prope collum exceptis, articuli omnes ovulis plus minusve repleti, quae sub cute tenuissima mediis in articulis transparentia, iisdem disruptis, excluduntur, in mucum intestinale circumcirca diffusa. Sed articulis tali ratione laesis saepiusque separatis a reliquis, vermes maiores semper laeri ultimisque articulis orbati apparent; ipsi autem articuli singuli circa mucum dispersi, quos Veteres plerumque pro vermibus peculiaribus, cucurbitinis sibi dictis, habuerunt, quin imo Coulethus pro Aascaridibus vendiderit. — Ovulorum e foraminibus marginalibus exclusionem cum Wernero aliisque non statuerem, sed Rudolphi potius sententiae

---

11) l. c. p. 255.

12) l. c. T. I. p. 317.

assentiendum esse arbitror, qui singulos articulos, ovulis exclusis partuque qua unico et principali vitae munere peracto, perire statim monuit. — Taeniae ova semper pariunt et in articulis maximis secedentibus et circa eosdem conspicua. Embryones in ovulis Goetze, Zeder et Rudolphi observarunt, quid? quod Zeder¹³⁾ eosdem vivos se vidisse refert.

Quod attinet motum, organa respirationis et absorptionem cutaneam, de Taenia Solio eadem valent, quae supra iam de Bothrioc. lato dicta sunt. — Nutritionis apparatus. Oris loco Taenia Solium quatuor gaudet osculis suctoriis, e quibus canales totidem laterales oriuntur, mox in duos unumve abituri. Canalis iste longitudinalis utrimque haud procul a margine per articulos decurrens, canalis transversalis ope cum opposito coniungitur; connexi tandem conspiciuntur canales in articulo corporis ultimo, in cuius apice Rud. foramen commune, quo terminaretur, observavit, obstante Carlisle¹⁴⁾, qui articulorum Taeniae Solii ultimum poro destitutum esse affirmat. Praeter istos canales longitudinales cum transversis communicantes, alia adhuc Taeniarum dantur vasa, brevia nimirum in quovis articulorum, praesertim maiorum, conspicua, racemum formantia, a Goetzio aliisque merito pro ovario habitum. Alimen-

---

13) l. c. p. 314.

14) Carlisle in Transact. of the Linn. Soc. Vol. II. p. 250.

tum igitur osculis capitis suctoriis hauriri et per canales longitudinales et transversales in omnes corporis articulos ferri statuit Rudolphi.

Observ. 1. Vermem hunc solitarium esse, per saecula quidem totae nationes putabant; cuius sententiae falsitas nunc quidem neminem fugit.

Observ. 2. Errabant quoque, qui cum Couletho ¹⁵⁾ articulos Taeniae excretos pro Ascaridibus vel cum Vallisnierio ¹⁶⁾ pro vermibus peculiaribus habuerint, cucurbitinis (Kürbiswürmer) dictis, quorum concursu Solium nasci rati sunt.

Observ. 3. Ingens est omnemque fere fidem superans longitudo, Taeniae Solio a veteribus aequae ac recentioribus auctoribus tributa, unam modo in uno homine Taeniam occurrere supponentibus. Interdum tamen vere longissima fit haec Taenia, quam Robinus ¹⁷⁾ in hominis cadavere a pyloro ad septem pollicum ab ano distantiam, villosae fortiter adhaerentem vidit: quo in casu, articulos si contractos fuisse dicas, intestinorum humanorum longitudinem triginta circiter pedes aestimatam, Taeniae illius longitudo certe duplo triplove superaverit.

---

15) Stephan. Coulet diss. inaugur. de Ascaridibus et Lumbrico lato. Lugd. B. 1728. 4.

16) Ant. Vallisnieri considerationi ed Esperienze di A. V. intorno al creduto Cervello impetrato, ed alla generazione de Vermi ordinari del corpo umano.

17) Lettre á M. Postel de Francière par M. Robin. Im Journ. de Med. Tom. 25. p. 222 — 226.

Observ. 4. Goetze ¹⁸⁾ aliique Taeniosos musicen ferre non posse referunt, ipseque duos Taenia laborantes curandos suscepi, qui variorum instrumentorum sonis perceptis de molestiarum verminosarum augmento querebantur. Quod vero singulare phaenomenon Ill. Rudolphi ¹⁹⁾ morbo hypochondriaco vel hysterico, maxime vario, saepeque haec illave respuenti imputandum esse censet; Taeniosas enim nonnullas novit, quae arte musica delectantur.

Memorabilis sane sub hoc respectu casus a Desbarneaux ²⁰⁾ nobis traditus de adolescente quodam, convulsionibus dirissimis, lethalibus tandem, affecto, quas Taenia excitaverat: convulsiones nimirum sub morbi initio cantu mitigari fortuito, serius autem uno tibiae sono pro lubitu excitari denuo et recurrere observavit.

Pauca adhuc, quae Taeniarum evolutionem et reproductionem spectant, hic adicere non inutile fore arbitror. Entozoa, ideoque et Taenias generatione aequivoca, s. originaria s. primitiva. i. e. materiae vivae et organicae spontanea formari, nunc quidem

---

18) Götze Versuch einer Naturgeschichte der Eingeweidew. thier. Körper. Blankenburg. 1782.

19) l. c. Vol. I. p. 165.

20) Convulsions occasionnées par des vers, etc. in Rich. de Hauesirk Obs. T. III. S. 469.

omni ereptum est dubio. Integra autem procreatur Taenia, sive sit prima in homine aliquo ex generatione aequivoca, sive progenies priorum ex ovo nata, et utut quodcunq̄ue animal sensim sensimque increcendo ad perfectam magnitudinem usque evolvitur (Bremser) neque ex membro singulari formatur, quod affirmavit Carlisle. Paulatim inerescere Taeniam ex eo patet, quod membra singula magis magisque inter se distinguuntur, primoque posteriora, ad debitam vero protracta magnitudinem et exulta, maturatis, quae continent, ovis, a trunco sejunguntur, eo quidem tempore, quo prope caput nondum inter se distinguenda collum longum efformant: procedente autem evolutione et hae partes a reliquis divelluntur, donec caput ipsum eandem viam sequatur et per anum exoneretur.

Nec tanta reproductionis vi instructa est Taenia, quantum ei tribuunt plurimi, quid? quod fuerunt, qui membra illius revulsa alvoque excreta regenerari aut, quod idem est, Taeniam, nisi occidatur, in infinitum crescere putarent. Quae tamen partium reproducio omni caret probabilitate, neque enim ex capite neque ex parte corporis media, neque ex cauda (quod Andry experimento suo extra dubitationem ponere putabat) regeneratio ista repeti et explicari potest. Eadem de Brerae opinione dicenda esse mihi videntur qui tot partes reproduci asserit, quot perditae sint, ita ut vermis semper eandem teneat longitudinem.

Ex eo autem, quod Taeniae caput inter partes alvo exoneratas non reperiatur, minime concludi po-

test, ex capite creari vermem integrum, imo ne in intestinis quidem hoc residere. Saepissime enim verme sub exeretione, prope caput plerumque, discisso, caput ipsum in faecibus non reperitur. At Bremser inter plura centena hominum, quos taenia liberaverit, haud unum unquam vermibus caput conspexisse asserit, nihilominus vero ex centenis ab hoc malo nonaginta novem evasisse incolumes, se ipsum autem, cum faeces aqua leniter alluerit, caput plerumque deprehendisse. Ergo nec caput in intestinis residuum magno-pere timendum, nec aegrotis fides habenda erit, qui caput non depulsum esse affirmant. Exempla licet exstant in Museo anatomico Vindobonensi, ubi caput post mortem internae intestinorum membranae plures per annos ita inhaesit, ut disjungi non posset; quid refert? haereat quidem in aeternum, dummodo anthelminthico interficiatur, ovulisque cum mucositate egestis, dispositio tollatur verminosa.

Pars secunda.

Pathologia Taeniae humanae.

Quam partem pathologicam in tres dividens sectiones, primo de diagnosi, deinde de aetiologia, tertio tandem de prognosi Taeniae humanae disserturus sum.

I. Dia-

I. Diagnosis.

Utrum tractui intestinorum hominis Taenia insit neene, cognitu certe difficillimum. Etenim affectiones morbosae taeniis vulgo excitatae innumerae fere et multifariae, in systemate reproductionis et nervorum imprimis conspicuae, fallacia exhibent Taeniarum symptomata, quae aut aliis interdum vermium speciebus debentur aut ex fonte longe diverso, uti serophulis, rhachitide, hysteria, hypochondria, hydrocephalo etc. ortum hauriunt ita, ut pathognomicum taeniarum signum reperiatur vix ullum, nisi sponte erumpant.

Ex copiosis Helminthiaseos symptomatibus, sive primariis, ex vermium motibus oriundis, sive secundariis, ex digestionem laesa, mucii accumulatione, aut irritatione tum consensuali tum antagonistica prodeuntibus, ea modo eligenda esse censui, e quibus cum certitudine quadam ad vermium in genere praesentiam concludi possit, signa deinde expositurus, quibus Taenia in specie cognosci soleat.

Vermes adesse, ex his suspicari licet symptomatibus: facies observatur pallida, mutabilis, ut plurimum tumida, flavescens interdum vel colore phthisico notata; halones circa oculos luridi, praesertim mane, oculi saepius lacrymantés, pupilla dilatata, strabismus etiam et visus duplicatus; pruritus nasi anique, interdum nikoyasis et rhinalgia verminosa; ructus frequentes, vomituritiones, ipse tandem vomitus sic dictus verminosus; abdomen tumidum, inaequaliter durum

saepe tympanicum (meteorismus verm.) dolore ventris sine ulla causa manifesta exorti, fugaces (colica verm.) extremitates marcescentes, sensu fere expertes; urina turbida, laetea, stranguria interdum; in individuis junioribus febris, raro vehemens, continua remittens; vertigo, salivae adfluxus in ore; vermium tandem ex ano delapsus. Confirmatur diagnosi molestiarum augmento, quod eiborum et potulentorum vermibus inimicorum usum, jejuno inprimis ventriculo, excipere solet, nec non eorundem, lacte assumpto, remissione et periodico affectionum, novilunii praesertim tempore, incremento.

Praeter haec signa, vermibus intestinalibus hominis communia, alia nunc nobis adferenda sunt, quae Taeniae humanae praesentiam denotant:

Aegrotus, motum undosum in abdomine, praesertim latere sinistro et circa umbilicum percipiens, vino, acidis amarisque ingestis majorem, graviditatis interdum speciem ferentem, de suctionis ibidem molestae sensu vel tensione interna, cum pondere e filo pendente comparanda conqueritur. Vexant eum dolores fugaces, pungentes in regione ventriculi et rotationis interdum, et morsus et vellicationis sensationes, vermi sane contrahenti sese et convolventi tribuendae, cuius caput porique suctorii singulari gaudent vivacique agilitate. Jejunus adhuc singularem dolorem accusat aeger in praecordiis et fastidium leve quidem, post alimentorum esum mox evanescens. Ponderis quoque sensatio Taeniosum molestat in loco ventris fixa, abdomen citis-

sime saepe intumescit et hiatu frigidiusculo perflari videtur; corporis cuiusdam subito ascendentis, mox iterum relapsi perceptio. Faciei pallor et livor, pupilla angustata potius quam dilatata (Vogel), nasus prolongari videtur; habitus atrophicus; appetitus iam nullus iam insatiabilis, sub nocte accedens, cuius insoliti argumentum profert. Nitret ²¹⁾ in litteris ad de Haen, ex femina sc. quae octodecim Taenias in corpore suo alens et interdum et nocte, fame coacta, comedisse dicitur; magna etiam observatur ad vomitum propensio, ingratis praesertim excitatis ideis. Insignis est et prorsus singularis in Taeniosis animi perturbatio, ita ut nunc tristitia, nunc hilaritas insolita, deliria quoque, quid? quod mania omniumque sensuum torpor in iisdem observari soleant. — Ex improvise saepius tremores artuum et convulsiones accedunt, in hystericis pedum vacillatio, vertigo vel et animi deliquia, extremitatum utrarumque interdum stupor, fere paralyticus. Magna est affectionum nervosi systematis, gravissimarum saepe, ex Taenia ortarum cohors; quot enim exstant Taeniosorum epilepsia, catalepsi, chorea Sti Viti, hypochondria, hysteria, mania et similibus affectionum exempla!

E signis modo allatis omnibus, plus minusve fallacibus, nequiquam characteristicis, certe et tuto ad Taeniae in homine praesentiam concludere non licebit; ideoque ad confirmandam diagnosin nostram, vermibus

---

21) De Haen ratio med. Tom. XII. p. 219.

ipsius maiorum minorumve portionum per alvum deiectione repetita opus erit, quae fructuum acidulorum maturescentium tempore observatur frequentissima.

II. Aetiologia,

Cum vermium intestinalium, tum Taeniarum productionis causam proximam in alienata vegetatione, ea imprimis, quae in canali intestinali vigeat, ut plurimum debilitata et productum abnorme gignente, semper fere ponendam esse censeo. Quidquid igitur vegetationis processum abnormem reddit et reproductionem deprimit, causam helminthiaseos sistere potest.

Innasci vermes licet nequeant dispositionem tamen innatam existere posse, quae vermibus generandis fa-veat, i. e. diathesin athenicam, praesertim in systemate reproductivo, vasorum absorbentium et tractus intestinalis radicatam, experientia abunde docemur (Rosenstein ²²), Rougemont ²³). Totas enim familias Taenia laborasse constat; in Helvetia ut exemplum adducam, vixit familia, cuius individua omnia certa eademque aetatis periodo Taeniae causa amaurotica fiebant.

Aetatem quod attinet, Taeniae saepe sub iuventute, sed senioribus forsitan annis aequae frequentes sunt.

---

22) Nils Rosen von Rosenstein Anweisung z. K. u. Kur d. Kinderkrankheiten. Uebersetzt u. mit Aumerk. von Joh. Andreas Murray. Götting. 1798.

23) Rougemont Abhandlg. über d. erbl. Krankheiten a. d. Franz. übers. v. Wegler. Frankf. 1794. S. 127.

Aetatem infantilem, etsi morbo verminoso praec reliquis vitae stadiis maxime obnoxiam, Taenia tamen rarius laborare, non est, quod moneam; minime tamen cum medicis quibusdam, praecipue Anglicis, contendere ausus sim, Taenias in infantibus nunquam occurrere, cum obstant observata cell. Heim, Wichmann, Wendt, Henke et recentiorum Helminthologorum; quid? quod Schönemann infanti, dimidium vix annum agenti, triginta Taeniae ulnas expulit. Cave tamen, ne cum auctore Hippocratico Taeniam semper in foetu nosci assumas, quamvis enim in foetu aequè bene ac in adulto et quovis facile tempore generari possit, rarius tamen in foetibus observatur, mediam potius aetatem invadens (Rud.)

Sexus. Feminis, utpote ex natura sua debilioribus jam et sensibilibus, Taenia magis familiaris esse videtur quam viris, quod quidem cell. Pallas, Werner et Rudolphi exemplis pluribus comprobarunt et experientia quotidiana confirmat. Ex Taeniosis centum et sexaginta sex, quos Schmidt curandos suscepit quindecim modo fuerunt viri.

Victus vitaeque ratio. Nutrimenta lacte, muco copioso vel farina scatentia, cibi plerumque vegetabiles, parum nutrientes, potulenta relaxantia et debilitantia, vegetationem pervertendo et deprimendo Taeniarum origini ansam saepe praebent, ideoque pauperes frequentius opulentis Taeniosi, quamvis et hi, praesertim e sexu sequiori, Taenia non raro laborent,

cujus asserti exempla novisse cel. Pallas ²⁴⁾ refert et ill. Rudolphi ipsius imperatoris Taeniosae exemplum cognitum habuit. — Piscium aliarumque substantiarum facile putrescentium esus eo praesertim tempore quo theoria florebat de vermibus extrinsecus ciborum et potuum ope organismo advectis, causa Taeniae esse saepius inculpatur, quia in Suecia tam frequenter occurrat; quod vero ita se non habere, ex eo perinde concludere licet, quod Taenia in iis regionibus non minus frequens sit, ubi pisces raro aut vix comeduntur c. g. in Helvetia. Qua propter terra potius quam natio ejusque diaeta Taeniarum ortui favere mihi videtur. Nonne etiam nimia alimentorum assumptorum copia, plus materiae nutritivae organismo suppeditans quam digestio etsi optima, subigere valeat, itaque vegetationem pervertendo cum vermium tum Taeniarum genesi locum concedere possit? — Vita quoque sedentaria, aerumnis curisque atris vexata et habitatio in loco humido, aëre incluso et corrupto Taeniae productionem promovet.

Anni quoque tempora in generationem istam influere videntur; auctumno enim helminthiasis frequentissima, quod forsitan inde explicandum, quod eo tempore affectiones membranae mucosae praedominari soleant.

Praeter morbos supra jam dictos et mentis morbi

---

24) Pallas in d. neuen nord. Beiträgen. Petersb. u. Lpz. 1781. p. 106.

processum vegetationis alienando et debilitando, indirecte vermium origini ansam praebere poterunt.

Existunt tandem constitutiones epidemicae verminosae, morbi sc., praesertim febres, in quibus sub opportunis circumstantiis, vermes vel facile secedunt vel symptomata propria suppeditant, singularem morbis regnantibus formam conciliantia. Talem, quae epidemice grassabatur, constitutionem verminosam egregie depinctam a cel. van d. Bosch, alteram a Conbruchio (1795 — 96) et ejusmodi alias, ab aliis auctoribus descriptas, legere licet. (Morgagni, Morteau, de Granvillier, Marchand, Raulin, Berge, Sagar, Lepecq, de la Cloture.)

III. Prognosis.

Helminthiasin morbis adnumerandam esse, nunc quidem medicorum nemo ignorat, quamvis exstiterint alii, qui contrarium contenderent, cum organismo etiam sano longum per tempus vermes intestinales saepissime immorentur nulloque medicamento adhibito dispareant; aliique fuerint, qui (mirum dictu) morbum verminosum pro salutari habuerint, si quidem vermes motum peristalticum tubi alimentaris adaugeant pulmonumque et reliquorum viscerum evolutionem aetate infantili adjuvent (Abilgaard et Gautieri). Goetze etiam vermes homini saluberrimos censuit, cum substantias intestinibus inimicas consumerent. Ex observationibus autem virorum, quibus fides habenda est maxima, abunde elucet, vermibus vertiginem, amaurosin,

anorexiam, colicam, vomitum, cephalaeam, extrematum inferiorum paralysin, spasmos et convulsionem choraeam Sti Viti, epilepsiam etc. excitata vermibusque anthelminthicorum ope expulsis, sanata fuisse.

Quo facilius igitur Taenia ex organismo affecta expelli potest, eo melior Prognosis et vice versa; Taeniam autem depellendi difficultates maximae, cum vermibus hic cellulis intestini colon firmiter inhaerere et purgantibus, etsi drasticeis, pertinaciter saepe et diutissime resistere soleat. Incerta igitur semper Prognosis et maxima cum circumspectione statuenda, quamdiu caput vermibus nondum apparuerit; quid? quod capite etiam Taeniae ex ano depulso, num plura ejusmodi individua in aegro simul adsint necne, recte quaerendum; Nitretum enim octodecim Taenias feminae cuidam depulisse, supra jam memoravimus, infraque legemus, Schmidium virgini octodecim annorum Taenias expulisse septemdecim.

Organismo etiam hospitibus istis inimicis liberato, reproductionem eorum novam praecaveamus et alienatam tubi intestinalis vegetationem ad normam reducamus, necesse erit; quod maximis saepe premitur difficultatibus et medici periti artem non raro eludere videtur. Quo diutius ergo malum perduravit, quo major eiusdem gradus, eo difficilior sanatio.

Periculum augent complicationes morborum acutorum, febris imprimis, caractere nervoso plerumque distinctae, haud merito verminosae dictae, et aetas infantilis.

Bona igitur Prognosis in Taeniosis non solum a dejectione vermibus una cum capite et subsequente molestiarum levamine vel cessatione, si non constante, saltem fugaci dependet, sed ab extincta etiam organismi, praesertim primarum viarum, ad producendos alendosque vermes dispositione.

Helminthiasis ex Taenia morbum exhibet per se quidem graviolem, minime tamen lethalem ideoque metuendum potius ob sequelas, quas provocat, saepe perniciosissimas, convulsiones, epilepsiam, catalepsin, choream St. Viti, apoplexiam, tetanum, trismus aliasque, periodico plerumque typo distinctas affectiones.

Parietum intestinorum hominis perforatio, semper fere lethalis, vermibus vulgo praesertim a Veteribus, adscripta, a pluribus jam, Wichmanno ²⁵⁾ aliisque merito in dubium vocabatur, donec Ill. Rudolphi disquisitionibus luculentissime comprobavit, perforationem talem a vermibus effici non posse, cum organis ad hanc operationem necessariis omnino careant. Wedekindi ²⁶⁾ etiam sententia, herniarum incarcerationes vermibus saepe excitari, Bremseri ²⁷⁾ argumentis validissimis refutata est.

---

25) Wichmann, Ideen zur Diagnostik. Hannover. Bd. 3, S. 85.

26) Richter's chirurg. Bibliothek. Bd. 8. S. 79.

27) Bremser l. c. p. 139 — 142.

Pars tertia.

Therapia Taeniae humanae.

Multae et diversissimae cum exstiterint ex manca quin etiam falsa, rerum helminthicarum cognitione profluentes Veterum theoriae de vermium origine et natura morbosisque inde natis affectionibus; curam quoque causae hujus, tot tantaque mala producentis multifariam et diversam remediorumque contra vermes adhibitorum copiam fuisse ingentem, non est quod moneam. Et nunc quoque, nova licet lux eell. Rudolphi et Bremseri opera studiisque in Helminthologiam exsplenduerit, major tamen, quam par est, remediorum anthelminthicorum apparatus materiae medicae libros explere solet. Nec mirum, quamvis enim remedium anthelminthicum stricte sic dictum hucusque in rerum natura eognitum non sit, i. e. tale, quod in quovis organismo vermem omnem in quocumque loco haerentem, ex natura sua vermibus directe inimica, spècifica quasi, veneni adinstar certo et tuto euecare eumque depellere queat; ex altera tamen parte nullum fere existit medicamen, quod non sub certis et organismi et mali conditionibus, fors aliarum etiam rerum hucusque non rite perspectarum confluxu, anthelminthiei vices agere vermesque intestinales aut interficere aut

expellere, quin imo utcumque praestare potuerit. Quid? quod emetica ipsa vermes expulerunt. (Vogel.) ²⁸⁾

Priusquam curam antitaeniosam adgrediamur, adesse Taeniam evincamur oportet, quae si sponte per alvum exonerata nondum majoribus minoribusve fuerit portionibus, variae a medicis pluribus propositae sunt ad eandem depellendam methodi. Quem in finem Terebinthinae drachmas sex, ope vitelli ovi in aquae libra solutas, intra bihorium ante somnum consumi commendant Thilenius et Kaempfer, qui nocte jam aut mane altero frustula Taeniae inde decessisse observarunt. Laudatur etiam in eundem scopum acidum carbonicum, quare omni hora cochlear parvum (quod coffeae vocant) magnesia repletum et subsequens statim eadem cremoris Tartari quantitas aegro porrigitur, usu remedi hujus per diem unum alterumve continuato (Meyer). ²⁹⁾ Fraga quoque singulorum Taeniae fragmentorum secessum effecisse dicuntur, sive aëris carbonici evolutione, sive mechanica potius ratione effectum hunc praestiterint. (Vogel.) ³⁰⁾ Eadem ex causa Bremser jejuno ventriculo, duas tresve pulveris radices Filicis mar. drachmas, insequito laxante, sumi jubet, monens simul, ut radix bona sit, extremo superiore resecto recente, inferiore autem vetustiore a cor-

---

28) R. A. Vogel de usu emeticorum ad vermes eliminandos. Götting. 1765.

29) Meyer im Journal der Erfind., Theor. und Widerspr. St. 22. S. 127.

30) Vogel im Journ. d. Erfind. u. s. w. St. 23. S. 124.

lice bene separato, recenter utroque contusis. Nost
denique temporibus Schmidt, ³¹⁾ Taeniam ad
suspensus, quin partes ejus alvo jam dejectae fuerin
vesperi aegro alecem acetarium porrigi multumq
aquae saccharo mixtae superbibi jubet, praescriber
mane sequenti ventriculo jejuno pulverem ex rad. J
lappae granis XV., semin. Cynae scrup. dimidio, gum
mi Gutti et Hydrargyri muriatici mitis anaticis gran
sex, Elaeosacchi. Tanaceti drachma compositum, cu
superbibat aegrotus potum coffeae copioso syrupo con
ditum aut jusculum carnis larga butyri quantitat
confectum.

Curam antitaeniosam ipsam in palliativam, quae
symptomatum morbosorum amotionem et Taeniam ip
sam vel vivam vel mortuam expellendam respicit, et
in radicalem distinguimus, i. e. talem, quae ver
mium regenerationi praecaveat, vegetationem praeser
tim in tubo alimentari vigentem atque reproductionem
restituendo et roborando.

I. Cura palliativa.

Cura haec variis innitur experimentis cum ver
mibus extra corpus animale in aëre, aqua aliisque li
quoribus institutis unde Taeniam vita inter omnes ver
mes intestinales respectu intensitatis gaudere maxima
abunde cluere, eamque aquam salinam minus ferre,

---

31) C. A. Schmidt sen. in Hufeland's und Osann's Journ.
VIII. Stück. 1828.

qua de causa remedium salinorum, curam rigorosam antitaeniosam saepe praeparantium, major observatur interdum effectus, quam quem purgantia et fortissima e regno vegetabili praestare soleant.

Quodsi praeterea morbi cujusdam gravioris aut periculosi complicatio aderit, hunc prius amovendum esse per se patet. Etenim Taeniam expellendi difficultas, longius, quod huic operi impenditur, tempus, ipsa tandem anthelminthicorum, insigniter plerumque stimulantium, applicatio morbum istum graviolem jam facile exasperare et periculum adaugere queunt.

Symptomatibus autem verminosis forsitan gravioribus, quin et periculosis, repente saepius exortis, uti doloribus atrocibus, convulsionibus, enuresi etc. optime occurrendum erit remediis demulcentibus, lenientibus, quae Vogel praecipue anthelminticis praemitenda commendat; alimentis quoque Taeniae amicis, e. g. lacte pro potu aut in clysmatibus propinato, quibus vermibus ex intestinis tenuibus in crassiora, minori sensibilitate instructa, depellatur. Eidem fini etiam inserviunt oleosa in clysteribus adhibita. Prosunt praeterea interne antispasmodica, Chamomilla, Valeriana etc. emulsio cum extracto Hyoscyami, Opio, Asa foetida; contra spasticas affectiones Extractum Absinthii cum vino multum laudatur, externe abdomini adplicentur inunctiones oleosae vel cum Opio vel sine hoc, cataplasmata ex aqua frigida vel antispasmodicis, Ciuta, Hyoscyamo etc. parata.

Alteram curae palliativae partem, Taeniae ip-

sus expulsionem, nobis exposituris, de anthelminthicis disserendum erit, quorum alia vermes revera eucant, alia vero vi inimica, specifica quasi, eosdem molestant, alia motum tubi intestinalis peristalticum augendo, alia tandem roborando digestionis apparatus agunt, quaeque omnia ab auctoribus variis varium in ordinem disposita, in mechanica, specifica et purgantia, dividere liceat.

A. Anthelminthica mechanica.

Huc spectant:

1. Stannum purum et granulatum, a Paracelso primum contra vermes adhibitum, ab Alstono iterum introductum, a cell. van Swieten, Pallas, Bloch, Marsc, Brera, Thilenio aliisque merito commendatum, Taeniae Solio depellendae inservit, ad unciam unam et semis cum syrupo propinatum, laxante plerumque superaddito. Colicae saepe atroces, et spasmi inde producti limaturae stanni debentur, quae Taenias licet laceratas et mortuas sistat, monente cel. Pallas, tractum tamen intestinale nimis irritando affectiones istas cicere solet; quare Stannum granulatum, mitius quidem agens, praeferendum erit.

2. Carbones lignorum, in pulverem redacti, quos Islandi contra vermes adhibent, in cel. Pallas*) experimento Taeniae quoque portionem depulerunt, ulteriore igitur indagatione digni.

---

*) Pallas l. c. p. 57.

B. Anthelminthica specifica.

Ad haec, diu saepe pro arcanis vendita, referenda mihi videntur:

1. Aqua frigida, anthelminthicorum omnium simplicissimum, a cel. Rosenstein, Daryin, Pallas aliisque specifici nomine insignitum, vermibus, utpote calido loco natis ibique semper nidulantibus, magna si ingeritur copia, exitiosa fiat necesse est, dummodo conclusio valeat ex aëre frigido vermibus intestinalibus intolerabili. Maxima tamen cum circumspectione aqua adhibenda erit, cum praesertim Darwin et van Swieten clysmata ex aqua glaciale adplicanda proponant. Anthelminthicam aquae frigidae vim Rudolphi ita explicat, ut ventriculi, saxo quasi oppleti, sensatio in intestina, forsitan propagetur vermesque, aqua assorpta copiosa turgidi facti, a sedibus suis amoveantur facileque diluantur. Aquae igitur sale saturatae majorem etiam efficaciam, quam aquae communi cel. Darwin, Faxc, Pallas merito adscripserunt, recte tamen moneute Rudolphi, tubum intestinale nimis inde debilitari vel diarrhocam facile oriri.

Aquam cum Mercurio coctam, quam Mönch ³²⁾ contra vermes laudavit, non Mercurio, qui adhaerentibus forsitan plumbi particulis et nocere posset, sed aquae ipsi, larga quantitate ingestae, vim vermibus ini-

---

32) Conrad Mönch, Systemat. Lehre v. d. Arzneim. Marburg 1792. p. 283.

micam debere faeile crediderim. Löffler ³³⁾ pilulas glaciales, omni sexagesima horae parte assumendas commendat.

Huc denique pertinent aquae et fontanae thermales, in specie ferro impraegnatae, quibus Taenias, praesertim latam, depulsas fuisse, pluribus comprobatur exemplis. Huc quoque referenda est antitaeniosa Darellii methodus, a Werlhofio ob effectum egregium laudata, qua aegro praescribitur Tinct. Rotheni (cui etiam est nomen tincturae Catholicae purgantis vel elixirii purgantis Michaëlis) et larga superbibitur aquae frigidae copia.

2. Oleum Chaberti vel oleum s. d. anthelminthicum Bremseri, qui accuratius dosim ejus determinavit, ex olei animalis empyreumatici parte una tribusque olei Terebinthinae destillatione per quatri-duum compositum, egregium sistit antitaeniosum, quod a viris celeberrimis, quibus fides habenda, optimo cum eventu contra Bothriocephalum latum adhibitum est, Taeniam autem Solium paulatim modo enecare eamque nequaquam depellere videtur. Dosis ad cochlearia parva duo bis per diem cum aqua sumenda determinatur; sed et parva haec olei istius quantitate haematuriam saepius proeductam fuisse ipse observavi.

3. Oleum animale Dippelii non exiguum, minorem tamen praecedente oleo effectum in expellendas Taenias praestitit.

4. Oleum

---

33) Löffler in Hufeland's Journ. d. pract. Heilk. 1810. St. 7. S. 111.

4. *Oleum Terebinthinae*, minoribus aequae ac magnis dosibus exhibitum, magna pollet in Taeniam depellendam efficacia. Terebinthina jam interne assumpta, Taeniae frustula saepius depulit, quapropter forsitan in casibus ambiguis diagnosi certiori reddendae inservire posse mihi videtur (vide supra). *Oleum Terebinthinae* ipsum antiquioribus jam temporibus in Succia remedii popularis contra Taeniam dignitate gaudēbat, recentiori quoque aevo qua praestantissimum antitaeniosum ab Angliae medicis ³⁴⁾ laudatum. Sed remedium adeo stimulans in robustis modo et torpidis individuis magnis, quas illi laudant, dosibus applicandum et tunc quoque facile perniciosum esse censeo, maximaque semper sub ejusdem usu circumspeditione opus erit. Unum jam hujus olei, vitello ovi subacti, cochlear vomitum et diarrhoeam, atrocissimis stipatam doloribus colicis, produxisse expertus est Sundelin ³⁵⁾ ideoque Bremser illius usum parvis modo dosibus continuatum, certiore contra Taeniam effectu excellere assērit; quam enormes a Britanniae medicis, Burrows, Thomson aliisque commendatas portiones, ventriculo jejuno uncias olei duas, alvoque clausa,

34) Laird in den Göttinger gelehrt. Anzeig. 1811. St. 117. S. 1763.

Ferwick in der Salz. med. chirurg. Zeitg. 1815. Bd. 4. S. 130.

Kennedy u. Darwal im Lond. med. Repository. 1823. April.

Osann in Hufeland's Journ. Bd. 43. St. 3. S. 31.

35) C. Sundelin's Heilmittellehre.

iteratam dosin praescribentibus. Nunc quoque frequentius in usum venit et Hildenbrand ³⁶⁾ optime cum successu ter quotidie guttas decem cum saccharo ordinavit. — Casum memorabilem narrat Carresi ³⁷⁾, qui duabus olei Terebinthinae unciis, in duas divisas portiones, aegrotam quandam malacia affectam Ascari-
dibus pluribus et Taenia sexdecim ungarum liberavit, quo facto perversus in cretam appetitus evanuit.

5. Petroleum prioribus certe simillimum, in Aegypto praecipue contra Taeniam qua remedium domesticum laudatum (Hasselquist) ³⁸⁾ connubio cum oleo Terebinthinae adhuc efficacius, Taenias enecat. Guttae ejusdem XX. vel XXX. per aliquot dies propinantur, cathartico deinde superaddito. Una dosis saepe jam suffecisse dicitur. Mixtio ex Essentiae Asae foetidae et Petrolei ana drachmis dex, per biduum continuata quaternis vicibus ad guttas quadraginta, tertio autem die omni trihorio cochleari parvo ingesta, continuum Taeniae portionum secessum produxit et diutius continuata curam radicalem absque ullis molestiis effecisse dicitur (Schwarz). ³⁹⁾

6. Camphora vi, qua paudet, antiseptica, vermibus inimica, non Ascarides modo lumbricoides, sed

36) Valent. nob. ab Hildenbrand rat. med. Tom. I. p. 110.

37) Hecker's Annal. d. gesammten Heilkde. 1827. Januar.

38) Friedr. Hasselquist's Reise nach Palästina in den Jahren 1749 — 52. A. d. Schwed. Rostock 1762. S.

39) Schwarz in Hufeland's Journ. der pract. Heilkde. Bd. 12. St. 3. Bd. 13. St. 4.

Taenias etiam depulit. Maxime arridet formula cel. Moseati, qui Camphorae drachmam semis cum gumi arabiei drachma in aquae libra dimidia solutam refractis dosibus offert.

7. Cortex Geoffreae Surinamensis nec cum cortice Geoffreae Jamaicaensis, nec cum cortice Mezeri commutandus, egregium caeteroquin anthelminthicum, Taeniae portiones tantummodo ejecit eamque vix integram depellet.

8. Radix Polypodii Filicis maris, bene distinguenda a radice Filicis feminae, radice Aspidii spinulosi et a radicibus Pteridis aquilinae, antitacniosorum omnium sistit celebratissimum et antiquissimum, cujus mentionem jam facit Dioscorides ⁴⁰⁾, cuique Plinius ⁴¹⁾ et Galenus ⁴²⁾ vim vermibus venenificam adscripserunt: ingreditur etiam plures, quae contra Taenias laudantur, compositiones. Duae plerumque vel tres praescribuntur pulveris hujus radicis drachmae, sub forma boli optime exhibendae. Sed medicamentum valde nauseosum, quod, nisi cum drasticis aut purgantibus saltem propinetur, effectum carere et tunc ne tutum quidem esse videtur, monente Ill. Rudolpho, quamvis Matthieu (vide infra) in medicamento suo antitacnioso egregio radicem istam omnium principalem praedicet et Richter sola radice Filicis m.

40) Dioscoridis M. m. lib. IV. cap. CIVI.

41) Plinius hist. natur. lib. XXXIII. cap. IX.

42) Galeni meth. med. lib. XIV. cap. XIX. Edit. Kühn.

ad drach. semis omni bihorio 14 dies et ultra propinata Taeniam expulerit, quin ullo remedio alvum movente vel et laxante opus fuerit.

Usus hujus radiceis suis interim premitur difficultatibus, excepta enim commutatione, quae facile contingere potest, cum aliis radicibus supra dictis, quibus substantia antihelminthica deest, radices creberime longissimo tempore confectae et exarefactae in usum trahuntur, tempore optimo montosisque siccisque in locis non semper collectae. Magna quoque radiceis, ut effectum exoptatum praestet, assumendae quantitas frequentissime ventriculum male afficit et vomituritiones, cardialgias, colicasque gignere solet.

9. Oleum Filicis maris Peschieri, a Morino,⁴³⁾ qui primus radicem Filicis cum Aethere sulfurico extraxit, jam detectum, a Peschiero⁴⁴⁾ Genevae pharmacopola, denuo exploratum et ab ejusdem fratre medico in remediorum antitaeniosorum numerum receptum, Buchnero⁴⁵⁾, qui radicem cum alcohole extraxit, Extractum Filicis m. resinosum audit, rectius forsan, cum et oleo pingui et resina constet, Extractum oleo-resinosum Filicis appellari meretur

---

43) Morin s. Berlin. Jahrb. d. Pharmacie. XXVI. 2. 1825.

44) Nouvelle Bibliothèque méd. Sept. 1825. p. 151. Archiv. f. medez. Erfahr. v. Horn. Sept. 1826. p. 350.

Berlin. Jahrb. XXVIII. 2. p. 101.

45) Buchner's Repertor. XXIII. 3. 1826. p. 433.

(Michaelis) ⁴⁶). Nostro quidem aëvo maximam sibi promeruit antitæniost speciſici laudem, cum omnes sub usu radicis Filicis m. difficultates et molestiæ non spernendæ oleo isto plane tollantur, in quo simul sapor valde ingrato, quo radix prædita est, præcavetur et dosis accuratior determinari potest quam in pulvere radicis, efficaci modo parte in oleo porrecta, reliquis autem radicis partibus, quibus non inest vis anthelminthica, exclusis.

Cujus olei adhibendi ratio simplicissima ex pluribus innotuit ephemeridibus ⁴⁷), vel in electuario vel pilulis propinatur, emulsionis etiam formam admittens. Aegrotus, qui cibis diutius se abstinuit, vesperi aut electuarii aut pilularum, quibus olei guttæ triginta ad quadraginta et debita constituentis cujusdam remedi idonei inest, partem dimidiam consumit; altero deinde die mane jejunos alteram et bihorio post utramque dosin elapso laxans, non drasticum tamen ideoque aut oleum Ricini aut infusum Sennæ compositum ingerit. Primis jam alvi evacuationibus educitur plerumque vermis sine omnibus molestiis, convolutus sæpissime

---

46) Michaelis im Journ. d. Chir. u. Augenheilk. v. Graefe u. v. Walther. XII. Bd. 3 Heft. 1829.

47) Froriep Notiz. v. d. Gebiete d. Natur- u. Heilkde. Bd. 12. p. 143. Bd. 13. p. 76.

Gerson u. Julius Magazin. Bd. II. p. 153.

Horn's Archiv f. mediz. Erfahrung. 1826. Sept. Okt. p. 350.

Hufeland's u. Osann's Journ. d. pract. Heilkde. Bd. 61. St. 6. p. 144. Bd. 64. St. 1. p. 135.

in glomerem, quare aeger nullas evolvendi ambages habet. Nunc quidem Peschier sexaginta olei hujus, quod ab eo nomen traxit, guttas praescribit, dosim istam innocuam semper, fallacem nunquam? praedicans. — Emulsionis formam effectu plane carere, licet testetur Peschier, refutare videntur argumenta a Kahleis ⁴⁸⁾ prodita, qui prospero cum eventu oleum Filicis non in pilulis, sed ope vitelli ovi cum saccharo et aquae florum Aurantiorum uncia in emulsione homogenea non ingrati saporis praescribebat.

Innumera fere hucusque prolata sunt documenta ⁴⁹⁾ ab experientissimis medicis, quae vim remedii hujus Taeniaefugam evidenter comprobant, eo praesertim reliquis anthelminthicis praeferendi, quod organa digestionis vix afficiens, nec nauseam nec dolores colicos excitans, cito agat tutoque, ab aegris sat libenter receptum.

Mirandum omnino, quod et hoc Extractum oleo-resinosum, exemplo radicis Filicis m., vim efficacem in Bothriocephalum latum exserat insignem, exignam vero in Taeniam Solium, ejus singula modo membra inde ex-

---

48) Kahleis in Hufeland's u. Osaun's Journal III. St. März 1829.

49) De Filicis maris oleo diss. inaug., auct. H. L. M. Boretio. Regim. Boruss. 1827. p. 24 — 49.

Horn's Archiv. Jahrgang. 1828. Sept. Oct. v. Graefe u. v. Walther. I. c. 1829. 3. Heft.

Verhandlungen der med. chir. Gesellschaft des Kantons Zürich in d. Herbstsitzung des J. 1827. Heft III. Zürieh 1828.

PELLI dicuntur. Attamen Peschier et hanc Taeniarum speciem eodem remedio necari et educi posse asserit, aegroti se. jejuno mane hora dimidia post assumtas pilulas clysmata ex drachma semis olei Filicis m. cum amyli semiuncia contriti et in aquae tepidae unciis duodecim soluti parato, alvum ducendam esse docens.

10. Cortex radiceis Granati, quo incolae St. Domingo jam dudum, nullo suadente medico, ad vermes quoslibet expellendos usi sunt ⁵⁰⁾, verum sistit antitaeniosum, recentiori tempore a medicis Gallicis et Anglicis commendatum. Buchanan ⁵¹⁾ Britanniae medicus, primus in Europa medicamentum hoc publici juris fuisse videtur; ab eo inde tempore Breton ⁵²⁾, medicus in exercitu Indiae orientalis Britannicus et Gomez, medicus Lusitaniae celeberrimus, de hoc remedio bene promeruerunt, eorumque auctoritatem plures Galliae, Angliae paucique Germaniae medici sequuti sunt, quorum experimenta prospero fere semper successu donata fuere.

Quod formas attinet, quibus adhibitus est cortex rad. Granati, pulvis omni hora ad scrup. duos aquae

50) Vide Nouvelle Bibliothèque médicale. II année. Tome 6ième.

51) Buchanan of an Indian Remedy for the Tape-Worm, Edinburgh.

Medical and surgical Journal of Edinburgh. Voll. fascic. IV. No. 8.

Bremser l. c. p. 174.

52) Medico-chirurgical transactions. Voll. XI. pars 2.

Hufeland u. Osann l. c. 1822. Jan. I. Stück.

immixtus aegris propinatur, mitior quidem et levioris pretii quam decoctum, nec nauseam et vomitum, nec diarrhoeam colicamque, nec vertiginem produxit; quae quidem molestiae usum saepe decocti excipiebant, in gravioribus tamen casibus isti omnino praeferendi.

Bourgnoise⁵³⁾, qui uncias duas corticis in aquae libris duabus per horas viginti quatuor macerari, deinde ad dimidium coqui et tribus unciarum quatuor dosibus aegro propinari jussit, ceterique Galliae medici, qui eum sequuti sunt, quorumque mendendi ratio eo certe reliquis praestantior, quod diaeta tenui praescripta medicamenti vis admodum sustentatur, macerationem corticis per horas viginti quatuor, priusquam coquatur, suadent, quae efficacibus modo partibus eliciendis inserviens imitatione digna videtur.

Methodus autem a Gometz⁵⁴⁾ laudata, qui decocti ex unciis duabus corticis rad. gran. cum aquae libra una et dimidia ad librae unius colaturam parati aegro jejuno omni horae dimidio uncias duas vel tres hauriri jubet, magis omnino arridet quam Bretoni⁵⁵⁾ qui uncias duas corticis rad. gran. recentis ex aquae libra una et dimidia ad colaturam unciarum novem coqui hujusque decocti mane singulis horis dosin accuratius non indicatam aegris porrigi jussit, cum per

---

53) Vide v. Froriep l. c. No. 209. May. 1825.

54) Journal complémentaire du dictionnaire des sciences médicales. Juin 1823.

55) Medico-chirurgical transactions. Vol. XI. Part. 2.

Hufeland u. Osann l. c. 1822. 1 Stück. Jan.

illam Taeniae, mucus ut plurimum copioso involutae, majori remedii quantitati et vi expositae, celerius et tutius depelli queant, et curae repetitio, quam Gomez, si eventus exoptatus non successerit, commendat, non obstante Breton, experientia abunde comprobetur.

Medendi ratio in Poliëlinico ⁵⁶⁾ regio Berolinensi, auspiciis Ill. Hufelandii et Cell. Osann usurpata partim quod diaeta strenua, vermibusque inimica imperetur, partim quod purgantia postea adhibeantur et pluries repetatur cura, donec morbi symptomata plane evanuerint, denique quod alia medicamenta idonea interponantur, omnibus aliis praeferenda esse videtur.

Corticem rad. Granati remedium esse antitaeniosum efficacissimum, experimentis ⁵⁷⁾ pluribus luculenter evictum est ita, ut momenta eruenda et diluenda supersint, quibus irritus corticis hujus in paucis casibus usus merito adseribi possit. Boiti ⁵⁸⁾ radices fruticum in regionibus montosis, incultisque sponte

56) De cortice rad. Granati dissertatio inaug., auct. Roberto Siehr. Berol. 1829. p. 44 — 48.

57) De usu corticis rad. Granati, Dissert. inaug., auct. Franc. Place. Berol. 1825.

Ebers in Hufeland's Journ. 1828. Stück I. Jan. Siehr l. c.

Horn l. c. 1829. Jan. u. Febr.

Delaporte in La Clinique des hôpitaux. 1829. No. 9.

58) Specielle Therapie von A. G. Richter herausg. von G. A. Richter. Berlin. 1828. Bd. X. S. 415.

Révue encyclopédique. Bd. 35. S. 234.

crescentium tenuerrimas adhibendas esse contendit, quas solas, non ultra pollicem crassas, ab omni ligno liberatas et aëre, non sole fulgente aut calore artificiali siccatas, efficaces esse existimat. Quae tamen opinio argumentis, quae extant, pluribus refutari videtur, praesertim observationibus, notatu dignissimis Cel. Wolff ⁵⁹) qui ter Taeniam integram cortice radicis Granati (arboris in horto Bonnensi per viginti annos cultae) eiecit.

Nililominus et hujus corticis non aliam esse rationem ac aliorum remediorum vegetabilium, quorum efficacia ab aëre et terra, in qua planta crescit, pendeat, jure concedendum erit; quapropter pharmacopoeae nostri corticem aut indicum aut lusitanum saltem aut italicum, haud dubie multo efficaciores, in promptu habeant necesse est. Tempus etiam, quo colligitur, non exigui pro vi medica momenti esse videtur ita, ut cortex ante arboris florescentiam collectus majori, quam postea, efficacia imbutus esse videatur.

Num cortex exsiccatu recente efficacior sit, ut asserit Breton, quaeritur adhuc, cum in arboris patria optimo cum successu recens semper in usum trahatur.

Aliud sat grave momentum, cui irritus interdum corticis Granati usus adscribendus sit, in eo collocamus, quod cura tempore non opportuno instituta fuerit. Gomez quidem tempus, quo Taeniae membra singula et partes sponte alvo exonerentur, eapropter expectari jubet, quod haud secus ac Bremser Taeniam non membrorum novorum annexu, sed formatorum

jam evolutione crescere affirmat, qua evolutione finita, partuque excussa, membra disjungi et disjuncta perire dicit et hoc quidem illud esse tempus, quo aegroti dolores percipiant vehementissimos et vermibus remediis ipsi inimicis facillime cedat.

Affectiones illae, quae corticis rad. Granati usum saepius excipiunt, nausea nimirum, vomituritiones, vomitus, colica, diarrhoea, vertigo, utrum medicamento excitentur, an potius vermi ipsi vehementius agitato anxieque per intestina venenum fugere coacto debeantur, ambigitur: verisimilior omnino altera opinio, cum incommoda ista post horam circiter elapsam plerumque evanescere, nec, remedio iterum mox assumpto, redire soleant.

Nec negligenda est Bretoni sententia, secundum quam cortex trunci Granati eadem, qua radicis cortex, utilitate gaudere visus est, eo ceterum huic praestantior, quod plures per annos, haud imminuta efficacia, conservari queat.

Cortex igitur Granati, vi sua Taeniis lethifera insignis, inodorus, ab aegris libenter ingestus, nec hominis valetudinem unquam pessumdans, remedium exhibet antitaeniosum revera specificum, cum et extra corpus humanum Taeniae vivae adhuc vel in decoctum vel in aquam pulvere Granati mixtam immersae celerissime interficiantur. Praeferendus ergo hic cortex omnino erit aquae frigidae, spirituosae et oleis aethereis foetidis, quae, cum Taeniam e corpore expulsam cito tutoque enecent, Ill. Rudolphi sola anthelminthi-

corum nomine revera digna esse existimat; etenim nec aqua frigida nec spirituosa, quamdiu Taenia in intestinis residet, tantis dosibus adhiberi possunt, ut interficere eam valeant, olea vero aetherea foetida ab aegris plurimis ob saporem odoremque ingratissimum respuuntur. Quid? quod cortice Granati solo, qui Taeniam, nullo adjuvante remedio, expellere solebat, curam quoque radicalem perfici et morbum radicitus tolli posse, cum tantum principii adstringentis insit, ut intestinorum secretio et vegetationis alienatio atque debilitas, dummodo cortex repetitis vicibus ingeratur, ad statum normalem inde redeant, experimenta plura argumentari videntur.

C. Remedia purgantia.

Taenias, specificorum medicaminum ope interfectas, nisi alvus simul laxetur purgantibus, interdum fortissimis, eliminari oportet, quae ovula vermium et mucum fere semper uberius accumulatum simul educant. Quae hunc in finem laudantur, purgantia vel ante vel post specifica vel una cum his porrecta, suadente Rudolpho, in tres disponi possunt ordines, aut enim salina sunt aut olea pingua aut drastica,

I. Salina.

Sal mirabile Glauberi a Weigelio ⁶⁰⁾, quem etiam Hufelandius ⁶¹⁾ sequutus est, ob vires anti-

60) C. E. v. Weigel Progr. de antihelminthicis et euporisto contra Taeniam. Gryphis. 1796. 4.

61) Hufeland l. c. Bd. 1. St. 3. p. 439.

helminthicas laudatum, alvum et digestionem augere et in casibus quatuor enumeratis, in quibus autem praeter solutionem Sulfatis sodae dilutam elixirinm etiam Vitrioli et acidum sic dictum Halleri simul oblatum est, Taeniae Solii portiones cum aegrorum levamine depulisse, integras tamen non ejecisse dicitur. Itaque, reete monente Rudolphio, et hoc, aliorum salinorum more, alvum quidem facillime ducere, contra Taenias vero sufficere non poterit, sed intestina simul debilitando mucum et diathesin verminosam adaugebit.

II. Olea expressa.

Haec quidem, dummodo pura et recentia sint, primum inter laxantia locum occupant, cum nec intestinis vim inferant, nec alia mala eieant, ideoque catharsin blandam provocando vermesque involvendo et depellendo subjectis irritabilioribus convenient, dolores simul a vermibus perturbatis ortos mitigantia. Atamen eadem olea in casibus quibusdam curae retardatae vel et irritae factae culpam gerent, cum et medicamentum antitaeniosum obvolvare ejusque efficaciam minuire, et vermem contra remedii vim tueri valeant.

1. Oleum Ricini ob summam contra Taeniam latam virtutem, saepissime comprobata, laudibus effertur a cl. Dunant ⁶²⁾ et Odier ⁶³⁾, qui tres pulveris radicis Filieis maris draehmas cum aqua Tiliae propinat horisque duabus elapsis tres olei Ricini un-

62) Journ. de Med. T. 49; p. 44 — 52.

63) Ibid. p. 333 — 335 et p. 450 — 460.

cias ita quidem offert, ut quavis hora cochlear ejusdem in vasculo, carnis jusculo repleto, sumatur. Taeniae alvo dejectae in globum plerumque convolutae erant, quod alias rarius contingit, radix Filicis licet saepissime adhibeatur. Testula sive cutis externa variegata et dura a Ricini seminibus separatur quidem, ut oleum expressum vim drasticam non exhibeat, attamen paucillum testularum oleo recenti forsitan adhaerens in causa esse videtur, ut vim peculiarem in vermes exerceat. Contra Taeniam vero Solium oleum Ricini effectum istum non praestitit. In clysmate quoque saepius propinatur.

2. Oleum Nucum, cui vinum alicantinum superadditur, a cl. Passerat de la Chapelle ⁶⁴⁾ contra Taeniam Solium laudatur. Taenioso jejuno unciae quinque olei nucum et duabus cum dimidia horis elapsis, vini dicti unciae quatuor propinantur, usu per 15 dies continuato. Nostris saltem in regionibus, ubi usus hujus olei minus vulgaris est, et vinum additum curam satis caram reddit, aliis cedit medicamentis efficacioribus.

3. Alia quoque olea expressa his modo allatis substitui possunt, sed plurima nauseosa et ingrattissima, nonnisi pauperibus propinanda erunt.

III. Drastica.

Ex magna horum copia Sal amarum, Rheum, Senna, Jalappa, Gratiola, Scammoneum, Gummi Gut-

---

64) Journ. de Med. Tom. 6. p. 305 — 307.

tae, Helleborus niger et albus, Aloë, grana Tiglii, Calomel magna dosi, et semina Sabadilleos contra Taenias potissimum adhibita fuere. Quotnam sedes, sanguine saepe permixtas, eorundem usu exortas, Taeniosi ferre potuerint, fidem fere superat: sed drastica eadem summam nonnunquam debilitatem, tremorem et convulsiones diras relinquunt, ut periculum, organisno inde exurgens, majus sit quam quod vermes ipsi produxerint. Feminis ergo delicatulis et infantibus vel hominibus in genere irritabilitate majori praeditis, nunquam propinari debent. Rarius vero porriguntur sola, sed cum aliis plerumque helminthagogis conjungi solent, quo majorem gignant effectum, ut e. g. in Electuario anthelm. Stoerkii plurimisque antitaeniosis compositionibus. E contra Bremser, Sennerti exemplo, vermium expulsionem certius expectandam esse monet, si purgantibus praemittantur anthelminthica sola.

Priusquam methodorum antitaeniosarum expositionem adgrediamur, nonnulla remedia simplicia, quae contra Taenias quoque in usum tracta fuere, promiscue hic enumerari non inutile fore arbitramur.

Huc spectat largus amygdalarum, amararum ⁵⁵⁾ etiam, plures per hebdomades continuatus usus, quo Taenia, efficacissimis remediis aliis pertinaciter resistens, expulsa fuit; huc refero lac equinae

---

65) Hufeland l. c. 11. Bd. St. 4. S. 179.

recens multum, ⁶⁶⁾ quod Taeniosae cuidam, medicamina anthelminthica vomitu rejicienti, mane et vesperi ad cochlear unum aut duo porrectum, vermem ingentibus cum doloribus colicis mortuum ejecit. Aqua etiam, in qua linum viride decem maceravit dies, et electricitas vim Taeniaefugam exseruerunt. Electricitas, quam Hjortberg, Hollandiae sacerdos, primus contra Taeniam adplicavit, recentiori etiam aevo, in Anglia, Suecia et (auctore Frick) ⁶⁷⁾ in Germania quoque adhibita est seintillarum quidem forma, diversis in dimensionibus per abdomen trajectarum, quarum effectus observatur eo citior, quo major fuit earundem intensitas. Vermem ipsum licet electricitas tali modo adplicata non semper expulerit, molestias tamen ex eo productas citissime amovere aliorumque remediorum usum adjuvare posse mihi videtur. — Cel. Neumann ⁶⁸⁾ ope Sulfuris depurati, singulis pro dosi serupulis exhibiti, in casu quodam Taeniae ulnas sex, in altero ulnas aliquot, in tertio Taeniam latam integram expulit. — Dr. Balz ⁶⁹⁾ oleum Crotonis commendat; guttam pro dosi praescribens, diebus alternis ternisve repetendam. — Dr. Lichtinger amicissimus mihi, duabus Aquae foetidae antihystericae

---

66) Kortum in Hufel. l. c. 1812. April. S. 119.

67) Salzburger med. chir. Zeitung 1795. Bd. 3. Beilage zu Nr. 55. S. 78.

68) Rust's Magazin. Jahrg.

69) La Clinique des hôpitaux. 1829. Nr. 2.

stericae unciis intra trihorium assumtis, feminae hystericae Taeniam Solium cum capite ex improvise deiecit. — Recentissimo tempore Dr. Kuntzsch ⁷⁰⁾ sen. Chinini vim antitaeniosam expertus est. Febrem nimirum tertianam, sale jam Ammoniaco et Extractorum solutionibus, serius deinde Emetico et infuso Sennae tractatam, Chinino tandem, cujus omni bilorio grana duo pro dosi praescripta fuere, debellavit uedicus. Sexto consumto pulvere, febris eodem jam die cum vomitu et convulsionibus intravit, quae cum die sequenti intermitteret, aeger sex Chinini pulveres tribus compositos granis omni hora accepit, quo facto febris evanuit. Alternis postea diebus quatuor per diem Chinini pulveres granorum duorum porrecti sunt; quos cum aegrotus sexta vice ingesserat, diarrhoea sequuta est, qua intra tres dies Taeniae mortuae una cum capite centum ulnae et ultra expulsae fuerunt. Verminosa licet symptomata aeger nunquam prodidisset, febrem tamen intermittentem, tunc temporis in regione ista epidemice non grassantem, ex Taenia modo ortam fuisse, verisimillimum; eadem vero febre intermittente remediisque antifebrilibus Taeniam fuisse enecatam atque expulsam, facile crediderim. — Non praetereundus mihi videtur mos, in Suecia popularis, ex quo Taeniosi araneam vivam majorem, ope putaminis dimidiae nucis Juglandis, umbilico illigant, horisque duodecim elapsis vermem amittere solent: quod quidem phaenomenon antipathiae debetur plane singulari magisque stupendae sane, quam qua concri contra sues affici dicuntur, qui circa curram cancris refertum agitati, mortem cancris inferre solent.

Aggrediamur nunc varias contra Taeniam in usum vocatas methodos, quas in opere Bremseri helminthologico egregio, supra jam saepiusque citato explicatas et recensitas reperimus, ita, ut ex antiquioribus quatuor modo maxime celebratas attingamus, accura-

---

70) v. Graefe u. v. Walther l. c. XIV. Bd. 4 Heft 1830. p. 660 — 662.

tius aevo recentiori et novitate et effectu insigni distinctas exposituri.

1. Methodus Nouffertiana. Praeparatione nulla praegressa, nisi quod aeger vesperi jusculum assumat butyro largo confectum et si per diem alvus obstructa fuerit, clysmate utatur aperiente, altero die mane tres pulveris rad. Filicis m. drachmas ingerit, quae vomitu forsitan rejectae, repetendae. Bihorio praeterlapso, bolus purgans porrigitur ex panaceae mercurialis, resinae Scammonci ana gran. XII., gummi Guttac gr. V. et confectionis Hyacinthinae s. conservae Rosarum s. qu. Cui aegrotus superbibat sat magnam aquae copiam, quo facto diarrhoea excitatur gravissima, qua Taenia depellitur. Quae quidem methodus admodum vehemens, contra Taeniam latam modo efficax, ingrata semper, nec tuta, nec periculi expers.

Methodus huic similis, qua utebatur Odier ⁷¹⁾ in eo tamen diversa, quod boli loco tres olei Ricini unciae praescriptae fuere, cujus omni hora cochlear in pauxillo jusculi carnis sumendum.

2. Methodus Herrenschwandiana saepius mutata et modificata ab ipso auctore: aeger pulv. rad. Filicis m. drachmam biduum mane jejunos assumit, tertio autem die pulverem ex gummi Guttac gran XII., salis Absinthii gr. XXX., et saponis Starkeyani gran. ij. compositum, in aqua tepida solvendum. Vomitus et diarrhoea, quae inde cientur, aquae tepidae vel infusio theae assumendi ope facilitantur. Horis tribus elapsis, olei Ricini uncia cum jusculo carnis offertur et vermem nondum expulso, hora elapsa dosis eadem et post bihorium, si necessitas urgeat, iterum repetatur. Cunctante nihilominus vermem, vesperi clysmata ex lactis et aquae partibus aequalibus et olei Ricini unciis tribus compositum applicetur, quo ejiciatur mox Taenia.

Haec quidem methodus cum priori, respectu eventus et periculi, ut plurimum conveniens, mitioribus, quae praesto sunt, remediis merito postponenda.

3. Methodus a pharmacopola Matthieu proposita, non ubique certa, imo saepe periculosa, e con-

71) Abhandlung. f. pract. Aerzte, Bd. 4. p. 364 — 470; Bd. 5. p. 233.

nubio anthelminthicorum et drasticorum procedit. Praemissa sc. diaeta antiverminosa, halice praepremis, salinis similibusque large comestis, per triduum electuarii e limaturae Stanni uncia, rad. Filicis m. dr. vj., seminum Cinae uncia dimid., Jalappae, Salis polychrestiana ana dr. j, mellis q. s. compositi cochlear parvum omni bihorio consumitur, donec motus vermis ab aegro percipiuntur. Deinde eodem modo dosis eadem electuarii alterius propinatur ex pulv. rad. Jalapp. et sal. polych. ana Scrup. jj, Scammonei Scrup. j, gummi Gutt. gr. X. et melle compositi, eo usque continuandi, donec Taenia tandem dejiciatur, cujus expulsionem olei Ricini vel usu interno ad cochlearia aliquot vel externo forma clysteris facilitari jussit Matthieu.

4. Methodus Bremseri, qui curam incipit ab electuario e sem. Cinae s. Tanaceti rud. contus. Unc. dimid., pulv. rad. Valerian. syl. Drachm. jj., pulv. rad. Jalappae Drachm. dimid. — Scrup. jj, tartari vitriolati Drachm. dimid. — Scrup. jj, Oxymel. squill. s. qu. composito, mane et vesperi cochleari parvo, quod coffeae vocant, ingerendo. Quo exhausto praescribitur oleum Chaberti, cujus quovis mane et vesperi duo cochlearia parva in aquae haustu sumantur, quae, si forsitan non feratur, dosis minuenda erit aut affectiones inde excitatae emulsione quadam mitigandae. Continuato decem vel duodecim dies olei istius usu, purgans propinatur ex rad. Jalappae Scrup. j. fol. Sennae Drachm. dimid. tartari vitriolati Drachm. j. compositum, in tres quatuorve pulveres divisum, qui intra horas quatuor consumantur. Repetatur deinde oleum Chaberti, eo usque continuandum. donec sex ad septem unciae consumptae fuerint, superaddito quavis vice pauxillo aquae ad malum, quem oleum spargit, emendandum odorem.

Primis jam post curam institutam diebus, vermis vel pro parte vel totus depellitur maceratus, nec cura roborante aliave opus erit, nisi praevalente in mucigenationem dispositione, contra quam remedium extinet. Aloës compos. Pharm. Austr. Drachm. j, tinct. Martis pomat. Unc. j, elixirii Vitrioli angl. Pharm. Lond. Unc. dimid. compositum hujusque ter quaterve per diem X — XX. — XXX. guttas in cyatho aquae

aut vini propinari jubet Bremser. Methodo hac, qua utitur anetor, non tam Taeniam, quam morbum ipsum et mali causam adgreditur, parvi faciens, utrum vermibus excernatur necne, dummodo tribus mensibus elapsis morbi incommoda et symptomata plane sublata sint. —

Reliquas autem ob virtutem Taeniaefugam commendatas methodos quam plurimas, variorum aetorum varias, uti Wagleri et Clossii, a Fritze publici juris factam, Beekii, Darvini, Ettmülleri, Hargeni, Kortumi, Schwarzii, Hufelandii, Bourdoir, Aliberti, Dubois, Darelli, Rathier, Junghansii, Brugnatelli etc. exponere hic, plagarum angustiae vetant. Sed medendi rationes, quae nostris temporibus contra Taeniam cognitae sunt, et novitate et effectu insigni celebratas profundius inquiramus et explicemus neesse erit.

Collegium medicum, quod est Stuttgartiae, anno MDCCCXXIV. remedium contra Taeniam Solium, in regno Wirtembergico frequentem, publicavit, quod specifici quidem antitaeniosi laude indignum, aliis tamen Taeniaefugis hucusque cognitis ob egregium citioremque effectum praefendum esse videbatur, cum corruptioni minus obnoxium, minoris pretii, facilliter in promptu habendum, aegro respectu saporis et diaetae magis conveniat nec effectibus suis secundariis sanitati humanae damni quidquam afferre soleat.

a. Radicis Filicis m. cum stipitibus collectae, in frustula minima dissectae nec ultra annum conservatae drach. duae cum aquae mensura et semis in vase clauso per horam coquantur, cui deinde decocto scrupulus additur corticis Mezerei recentis dissecti, liquorique 10 ad 12 saxagesimis horae partibus elapsis per linteam trajecto, rad. Filic. m. subtilissime pulv. Draeh. dim. (vel et Drachma, si aeger sit robustior) admiscetur. Hoc quidem decoctum, recepto circa vesperem juscule, ex aqua et larga butyri quantitate parato, mane altero vel uno haustu ab aegro jejuno vel duabus tribusve intra horam divisis portionibus consumitur, quo facto aeger sub coelo corpus exercent.

b. Quodsi tribus quatuorve horis elapsis, ructus aliaeque ventriculi sensationes molestae, medicamine excitatae, nondum cessaverint, Taeniosus pulverem re-

cipiat ex Calomel. et ferri sulfurici recens parati ana gr. X. (pro infante grana IV. sufficient) compositum, qui, vomitu forsitan rejectus, repetendus erit.

Ad vesperem Taenia depelli solet, quod si non contigerit, jusculum pingue ex aqua denuo porrigitur et mane subsequenti, jejuno adhuc ventriculo, pulvis ex Rhabarbari et rad. Jalapp. ana gr. XL. (pro infantibus vel adultis debilibus XV. — XX. grana sufficient).

Medendi ratio, qua viginti jam annos utebatur C. A. Schmidt sen., ⁷²⁾ medicus Berolinensis, magnam sibi promeruit contra Taeniam laudem, cum cito agat tutoque, periculi expers sit et nunquam medici spem eludere praedicetur, dummodo vermis iste revera existat. Divitur cura in praeparationem et curam ipsam.

Quod praeparationem attinet, aeger a primo mane, jejunus ergo, ad septimam usque horam vespertinam omni bishorio duo cochlearia mixturae recipiat ex pulv. rad. Valerian min. drachm. vj., fol. Sennae drachm. jj. ad col. unc. vj. infusis compositae, additis simul Natri sulfur. cryst. drachm. jii., Syrupi mannati unc. jj. Elaeos. Tanacetii unc. jj. Cui mixturae superbibitur potus coffeae sine lacte cum copioso saccharo aut syrupo, quibus vermem e muco convoluto, cui inhaeret, eliciamus eunque deorsum actum facilius depellamus. Dieta respiciens medicus pro prandio jusculum ordinat e farina conditum et plura harengi frustula cum semine masculo, pro coena vero, circa horam octavam vespertinam, pernam crudam secatam cum cepa et larga olei ac sacchari quantitate confectam. Quae curandi methodus adeo saepe efficacem se praebuit, ut plures Taeniae portiones, quid? quod in casibus duobus ab auctore observatis vermem integrum sat magnum dejectum fuisse constet.

Praemissis remediis istis praeparantibus, die altero mane ab hora sexta jam matutina horis singulis cochleari syrupo repleto Taeniosus pilulas sex ingerit massae ex Asae foetidae, Extr. Graminis ana drachm. jii. pulv. Gutt. pulv. rad. Rhei, pulv. rad. Jalapp. ana

72) Hufeland und Osann l. c. VIII. Stück. 1828.

drachm. jj., pulv. rad. Ipecac., pulv. hbae Digit. purp., Sulf. stibiati aurant. ana scrup. dimid., Calomel. scrup. jj., olei Tanacetii aetherici, olei Anisi aether. ana. gtt. XV. compositae et. l. a. in pilulas, lycopodio conspergendas, pond. gran. jj. redactae. Hora dimidia post primam dosim elapsa, cochlear oleo Ricini impletum porrigitur et inter pilulas omni hora ingerendas potus coffeae, absque lacte tamen, multo cum saccharo aut syrupo propinatur, donec circa alteram horam pomeridianam Taeniae secessus plerumque contigerit, sepositis deinde pilulis.

Quodsi singulae modo Taeniae partes depulsae sint, pilulae omni hora eo usque continuantur, quo nullum vermis vestigium prodierit. Est etiam, ubi tardior observatur vermis expulsio, quare alternatim cum pilulis cochlear oleo Ricini impletum, superaddito copioso saccharo contuso, aliquoties per diem recipiendum erit. Diaeta interim ad jusculum carnis, circa meridiem assumendum, et jusculum carnosum aut farinosum cum butyro recenti et saccharo paratum, circa vesperem ingerendum, restringitur. Ne nidus s. d. verminosus remaneat, die et sequenti pilulae aliquot provide consumi queunt.

Vermis ipse, in fundo vasis repositus, pennae ope cautissime auferendus erit, ne caput aut collum rumpantur tenuissima. Perfecta itaque cura, quam respectu aetatis sexusque semper modificabis, aegroto jusculum carnis, carnem teneram, pullos vel columbas juniores, vitellum ovi, vini boni paucillum et aliquoties per diem remedium quoddam amarum porrigas necesse erit.

Interdum symptomata Taeniosa fiunt recidiva, cum praesertim regulae modo allatae non stricte observentur aut medicamen vomitu saepius rejectum fuerit: ubi deinde vel frustula tantum Taeniae depelluntur, vel aliquot quidem Taeniae, quamvis aeger plures recludat, vel nidi sic dicti verminosi remanent, in quibus nonnunquam quinque aut sex vermes exigui absconduntur, intestinorum plicis reclusi expulsuque difficillimi, sensim sensimque incrementum. Quae ut praecaveantur, saepius aeger aleae acetario fruatur et Armoraciae radice cruda tritaque, aceto multoque sac-

charo conditis, pilularum etiam doses aliquot singulis hebdomadibus repetantur.

Curae hujus antitaeniosae contraindicationes sistunt graviditas, catameniorum periodus vel instans vel modo elapsa, inflammatio sthenica, phthisis, pulmonum ulcera et tabes omnis generis, haemorrhoides fluentes, haemoptysis, phthisis trachealis et debilitas senilis. Ex centum sexaginta sex Taeniosis, ab auctore tractatis, quindecim modo fuerunt viri, viginti unam tantum Taeniam omnesque reliqui duas ad novem et aegrotata octodecim aunorum septemdecim in corpore reeludebat Taenias.

Omnem methodi istius virtutem Taeniaefugam in frequenti sacchari vel syrupi usu ponendam esse censet Siemerling⁷³⁾ cum anthelminthica reliqua, quae Schmidtius in usum trahebat, diu jam cognita eundemque in finem adhibita tantam sibi non promeruerint laudem, syrupus vero anthelminthicum sistat efficacissimum, dummodo placentae piperitae melle aut syrupo confectae aut radicum lutearum, principio saccharino copioso scatentium, esum Ascaridum secessus frequentius exceperit.

Siemerling⁷⁴⁾ ipse, hoc ductus principio, quod vermibus absorbendi facultate privari pinguisque substantiis obvolvi debeat, remediis congruis in statum jam paralyticum antea translatus, propria utitur contra Taeniam medendi ratione, in curam praeparantem et specificam divisa, quam hic exponere angusti opusculi limites cohibent. Optimum curae instituendae tempus et ille eo ponit, quo singula Taeniae membra sponte per alvum ejiciantur, quod a mense Martio ad Julium usque frequentissime observari solet et ab auctore nostro peculiari morbo, ulcuseulis sc., quibus disjungantur membra tum temporis, adseribitur. —

Methodi antitaeniosae fere omnes tantas exposcunt vires, quantae rarissime in Taeniosis reperiuntur; itaque medendi ratio, quam Vogel⁷⁵⁾ offert, etiamsi vetulae originem debeat, imitatione haud indigna esse

73) Hufeland u. Osann l. c. Bd. LXIX. 1 St. Jan. 1829.

74) Hufeland u. Osann l. c. XII. St. Dec. 1830.

75) Dr. C. Vogel siehe Rust's Magazin f. d. gesammte Heilkde. XXVI. Bd. III. Heft. Berlin 1828.

videtur, cum efficacia insigni donata, mitior simul sit methodo, qua Odier utebatur, non absimilis. Ad vesperem nimirum aeger jusculo fruatur ex pane nigro cum larga butyri quantitate parato, horaque elapsa clyisma ex decocto Althaeae fortiori cum cochleari semis natri muriatici oleique olivarum drachma adplicetur, quod aeger, lecto incumbens, retinere studeat. Post horam Taeniosus octavam librae partem pernae crudae comedat et encrasiculos duos, utrumque subtiliter secatum, potuque omni se abstineat. Altero die mane lecto adhuc recumbens, in vasculo infusi florum Tiliae pulv. rad. Filicis m. drachmam ingerit et surrectus postea, continuo in cubili obambulans, bihorio elapso, singulisque deinde horae quadrantibus olei Ricini unciam semis in potu illo theato eo usque assumit, donec ad summum unciae tres consumtae fuerint.

Hic quidem sitis intensa, noctu praesertim aegrum molestans, pro viribus superanda, ut plurimum valet ac recens medicaminum qualitas.

Quibus omnibus comparatis, nullum existere remedium, etsi specifici antitaeniosi nomine insignitum, nullam etiam methodum, quamvis laude maxima elatam, quae nunquam medici spem eluserit, abunde edocemur. Attamen inter remedia, quae contra Taeniam usurpata sunt, simplicia, Extractum Filicis oleo-resinosum et Granati cortex tam cito tutoque et sine detrimento egerunt, ut reliquis antitaeniosis omnibus palmam eripere mihi videantur. Methodi autem ab auctoribus variis contra Taeniam commendatae variae ex anthelminthicorum et drasticorum, alternatim adhibitorum, connubio prodemut omnes, ideoque maxima, sub drasticorum jam usu commendata, indigent providentia, cum organismum vehementissime saepius afficiant, intestina valide, ad inflammationis non raro gradum, stimulando, summamque cum universalem tum topicam ventriculi et tractus intestinalis debilitatem inducant, curatu saepe difficillimam, vermesque ipsos interdum expellere nequeant. Medici ingenium, corporis constitutionem praec omnibus respicientis, in eligenda optima contra Taeniam methodo plurimum sane valebit. Quas Bremser et Schmidt proposuerunt, et

si mitioribus detur locus, quae a collegio Stuttgartiae medico et a Vogelio commendantur contra Taeniam medendi rationes, quam maxime mihi ex omnibus al-
latis arrident. —

Saepe accidit, ut Taeniae caput collumque intestino firmiter inhaerentia, revulsa parte reliqua, in abdomen ascendat; semine igitur et germine morbi non expulsis, fausti eventus spes eludi videtur. Multa in tali casu medicamina adhibuerunt medici, sed rarissime Taeniam expulerunt integram. Mechanica quidem vi nunquam protrahi potest, nisi ope tubuli, quo medicus quidam Petropolitanus⁷⁶⁾ contractionem sphincteris circa Taeniam superavit, ideoque cel. Raimann⁷⁷⁾ monet, ne pars vermis protrusa avellatur, sed motu nascente antiperistaltico, filo leviter constringatur. Acidum borussicum concentratum, cujus Frank sub hoc respectu mentionem facit et quo Selini Gaelnecke⁷⁸⁾ Taeniam se necasse narrat, non semper hunc praestitit effectum. Balnea quoque tepida ex aqua et lacte paranda frustra adhibita fuere. Place⁷⁹⁾ balnea ex cortice Granati commendat, avulsaque propendente Taeniae parte, clysmata ex eodem cortice parata applicanda suadet, quae celerem et felicem effectum polliceantur.

Silentio non praetereunda erit Bremseri sententia, qui parvi faciens, utrum extremitas capite instructa in faecibus reperiatur necne, cum et vermis capiti proxime avelli soleat et plures ejusmodi hospites Taeniosus simul recludere possit, criterium vermis absentis solum tutumque in eo ponendum esse censet, quod morbi symptomata evanuerint nec trium mensium spatium elapso recurrant. Serius autem, annis duobus tribusve praeterlapsis, quando Taeniarum vestigia observentur, novos jam vermes natos esse idem affirmat.

---

76) Journal complémentaire. Juillet 1825.

77) Joh. Nep. Edl. v. Raimann Handb. d. Pathol. u. Therapie. 1826. Theil 2. p. 296.

78) Dr. Gaelnecke in Hufeland u. Osann l. c.

79) l. c. p. 23.

Medicamenta externa.

Fuerunt medici, qui medicamenta abdomini infricanda contra intestinorum vermes magnopere commendarent in dolore abdominis repente exorto, a vermibus terebrantibus vel perforantibus derivato ita, ut vermes medicamentis istis a loco, cui infixi sint, amoverentur. Quae perforatio verminosa quamvis in hominis intestinis locum non habeat, testibus Rudolpho aliisque, externa tamen specificorum contra vermes applicatio internorum efficaciam maxime augebit, cum virtus externorum, licet non helminthagogorum, summa jam sit et in casibus potissimum, ubi aegroti internum usum recusant, externa sola indicationibus aequae ac expectationi respondebunt. Ratio, qua agunt deinde, ad nervorum systematis, in specie plexuum abdominalium affectionem referri videtur. (Bremser). Huc pertinent infriktiones Gummi Gutti, Colocyinthidis aliorumque drasticorum purgantium sub forma unguenti; terebinthina in ovi vitello soluta, extractum Absinthii in aqua Menthae piperitae; oleum Cajeputi et balnea tepida (Rudolphi); petroleum cum allio et felle tauri recenti (Mellin); cataplasmata ex Allio, herba Lini, Tanaecto, Absinthio et aceto (Lower, Schenk); prae omnibus vero oleum Tanaceti in bile bovina (Richter); linimentum e felle Tauri, sapone Venetae cum oleo Tanaceti (Brera) aut cum Camphora vel Aloë etc. Quarum substantiarum plures elysteris quoque formam admittunt, et enemata etiam ex lacte et Nicotiana paranda commendantur.

De curae tempore.

Varia Astrologis et Magis olim accepta in artis medicae opprobrium hinc inde adhuc dum foventur, inter quae dierum quorundam vel faustorum vel infaustorum religio Lunaeque in nos imperium commentitium eminent. Nulla tamen observatio fide digna lunae in tractum intestinale vermesque imperium comprobavit, qui quovis tempore depelli queunt. Ast animalium vermes plurimos cum stato anni tempore frequenter in-

veniri, alio autem tempore prorsus abesse pateat, et in humanis simile quid forsau obtinere poterit. (Rudolphi). — Optimum sane Taeniae depellendae tempus, quo singula vermum membra a trunco sponte cedunt, mensibus igitur aestivis, eligendum, rationemque, qua partium haec vermum segregatio contingat, a certo evolutionis stadio penderi, ingeniosissimis observationibus demonstravit Bremser⁸⁰⁾ qui in tabula aenea secunda Bothriocephali lati, quo Helvetium quendam liberaverat, effigiem delineavit. Unde membra fecundata, attenuata, corrugata tabescere, et si eo usque processerint, ut partus edatur, plane emori, colore fusco deinde notata, abunde elucet. Nec miranda videtur haec ereandi ratio, similia in regno organico secum reputanti. Generationem enim summum esse processum organicum, nemo erit, qui inficietur, eum partim non prius contingat, quam absoluta genitoris evolutione, partim generandi facultate amissa, totius organismi vires vitales sensim sensinque hebescant. Ita Entozoorum quoque organismus ad novam usque creationem excolitur et generatione ex membris certis peracta, emoritur. Quidquid vivit et viget* in rerum natura, propagatione finita, serius ocius obit; ocius, ut videtur, quo inferiorem organismus, serius, quo altior tenet dignitatem.

II. Cura radicalis.

Ad curam radicalem, abnormi eum organismi tum tractus intestinalis vegetationi restituendae et roborandae, qua vermum regenerationi praecaveatur, intentam Taeniarum expulsionem non nisi ratione indirecta conferre, non est, quod moneam. Digestionis igitur opus et intestinorum secretio ad normam reducantur neesse erit, muci deinde tenacis, in quo nidulantur vermes, secretionem restricta. Quibus indicationibus respondent remedia amara omnia et tonica tum e regno vegetabili tum e minerali deprompta. Extracta amara, in genere remedia quaeunque ad classem roborantium, ve-

80) l. c. p. 96.

getationem adaugentium spectantia. Ex vegetabilibus eligenda sunt: Quassia, Columbo, Gentiana, Centaurium, Trifolium, Polygala, Rheum in dosibus minoribus etc. in aqua aromatica quadam soluta. Praestat ceteris cortex Chinae cum Valeriana et anthelminthicis interdum variis sub formis conjunctus. — Ex regno minerali ferrum princeps remediorum erit, nunc ferro sulfurico, nunc Martis linatura adhibitis et cum cortice Chinae, extracto Tanacetii, extracto nucum juglandium (Richter) conjunctis. Laudantur etiam flores salis ammoniaci martiales, quorum aequae ac reliquorum ferri praeparatorum efficacia decoctis roborantibus adjuvatur. — Acida etiam mineralia, elixir acidum Halleri etc. haud immerito commendantur. — Aquarum tandem fontanarum plures egregium effectum praestiterunt, praesertim ferro et acido carbonico praevalente scatentes (Vogel).

Ex quibus omnibus optima semper et individuo respondentia medicus, ratiocinio ductus, eligat summaeque tum in cura radicali tum Taeniaefuga instituenda perseverantiae studeat necesse est, qua certe plus praestabitur, quam continua et fortissimorum mutatione atque variatione.

Diaetam quod attinet, corporis paedagogicem, ut Platonis verbis utar, summopere redundantem in faustum curae institutae eventum, congrua semper sit et accommodata oportet. Cibis farinaceis difficulter digerendis, leguminibus, solanis tuberosis, pane multo sepositis, alternas alimentorum animalium et vegetabilium usus merito commendatur ita, ut vegetabilibus tamen prior concedatur locus. — Potus simplex, adultis vino assuetis conveniunt vina bona acidula, cerevisia etiam bene fermentata et aquae minerales. — Summae aeger studeat munditiei, liberaeque curet cutis transpirationi balneis saepius applicatis, repetitis abdominis cum aqua fervida lotionibus (Darwin) et frictionibus ope panni lanei tenuioris. Corpus frequentissime exerceatur sub coelo.

V i t a.

Ego, Friedericus Guilelmus Piltz, Vratislaviensis Silesius, religioni Catholicae addictus, die Mensis Maji XVII. anni MDCCCII natus, patre optimo, in urbe patria medicinam exercente, et matre dilectissima e gente Josephiana gavisus sum, quibus tamen inexorabile fatum morte praematura me miserum privavit. Litterarum rudimenta partim praeceptoribus debeo humanissimis, quibus domi utebar, partim professoribus Gymnasii catholici, quod Vratislaviae, Rectore Cel. Köhler, nunc quoque floret, litterisque imbutus sum ad studia academica rite colenda necessariis.

Examine, quo maturum me praestiteram, superato, anno MDCCCXX civium academicorum numero in alma litterarum universitate Viadrina adscriptus alboque facultatis medicae inscriptus, disserentes audivi Celeb. Thilo de Logica et Dialectica, Cel. Rohovsky de Philosophiae elementis, Cel. Jungnitz de physica experimentalis, beat. Heyde de terminologia et fundamentis botanices, de botanice et plantis medicinalibus, Cel. Gravenhorst de historia naturali, entomologia, entozoologia Ill. Steffens de historia terrae naturali interna, de anthropologia, geographia physicali nec non physica experimentalis, Cel. Henschel de phytotomia, beatum Kaysler de anthropologia philosophica et doctrina morum philosophica, Cel. Otto de Osteologia, Cel. Brandes de mathesi applicata elementisque staticis, hydrostatice et mechanica, Cel. Klose de encyclopaedia medica, Cel. Fischer de chemia experimentalis, Ill. Bartels de vitae stadiis.

Deinde Vicinam petii, ubi in civium academicorum numerum receptum me docuere Cel. Meyer anatomiam universalem, artemque cadavera rite secandi, beatus Prohaska physio-

logiam hominis, Ill. Jacquin Chemicam et botanicam. Ill. Eques ab Seherer historiam naturalem cum universalem cum Entozoorum, Ill. de Rudtorffer partem chirurgiae theoreticam, Beat. Hartmann pathologiam et therapiam generalem, pharmacologiam artemque formulas rite concinnandi, Ill. Boër artis obstetriciae theoriam, Cel. Berndt medicinam forensem, Beat. ab Raimann pathologiam et therapiam specialem. Ad practica quoque colenda studia per annum et ultra adii instituta clinica, auspiciis Ill. v. Raimann, v. Kern, Wawrueh, Boër et Rosas.

Berolinum tandem me conferens ibique gratiosi ordinis medicorum albo inscriptus, his interfui praelectionibus: Ill. Rudolphi de sensuum organorum anatomia, de anatomia pathologica et comparata; Ill. Schubarth de toxicologia, Cel. Jüngken ophthalmiatrie, Perill. Hufeland de therapia morborum chronicorum, Beat. Berends de therapia speciali, Ill. Neumann de morbis mentis, Ill. Link de Botanice et chemia, Ill. Horn de morbis syphiliticis. Institutionibus denique clinicis medicis Perill. et Ill. Hufeland, Osann, Busse, Berends, Neumann, chirurgicis Ill. Rust tam auscultando quam aegrorum curam suscipiendo, haud defui.

Jam vero tentamine medico et examine rigoroso eorum gratioso medicorum ordine superatis, spero fore, ut, dissertatione thesibusque palam defensis, summi in medicina et chirurgia honoras rite in me conferantur.

Theses defendendae.

- I. Datur generatio aequivoca.
  - II. Hepar non solum bilis secretioni inservit, sed et potissimum in assimilationis opus redundat.
  - III. Anthelminthicum verum hucusque non cognitum.
  - IV. Hymen non certum est virginitatis signum.
-

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
 LIBRARY
 540 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637
 U.S.A.

